

Evropski film za dejavno staranje

**LUČ,
KAMERA,
AKCIJA!**

65+

POVZETEK RAZISKAVE DEJAVNO STARANJE, UČENJE ZA DEJAVNO STARANJE IN PREGLED EVROPSKEGA FILMA

<http://cinageproject.eu>

POVZETEK RAZISKAVE DEJAVNO STARANJE, UČENJE ZA DEJAVNO STARANJE IN PREGLED EVROPSKEGA FILMA

Evropski film za dejavno staranje
CINAGE

**LUČ,
KAMERA,
AKCIJA!**

Uvod

Cilj in namen projekta CINAGE je oblikovanje, testiranje in potrditev tečaja, ki smo ga namenili populacijam starejših v Evropi. Projekt so razvili štirje partnerji, pri čemer je vodilni partner s Portugalske, drugi trije partnerji so iz Italije, Slovenije in Velike Britanije. V prvem delu tečaj CINAGE daje pregled različnih načinov obravnave šestih kompetenc, ki so jih v Evropski uniji prepoznali kot pomembne kompetence, na katerih temelji evropska politika dejavnega staranja, Drugi del tečaja pa daje pregled evropskega filma. Oboje bo omogočilo, da preverimo odnos do dejavnega staranja in sicer ob uporabi literature o dejavnem staranju, ki so jo partnerji zbrali v svojih državah, pa tudi na temelju ocene najvidnejših socialnih stereotipov, ki jih lahko odkrijemo v evropskem filmu. Za razvoj tečaja je bilo bistvenega pomena razmišljanje udeležencev žariščnih skupin, ki so jih partnerske organizacije oblikovale v svojih državah z namenom, da pregledajo evropsko kinematografijo. Tečaj CINAGE je posvečen predvsem kratkim filmom, medtem ko so izbrani igrani filmi (zajeti v gradivu tečaja CINAGE) temelj za nenehno razmišljanje udeležencev tečaja tako o filmu kot o dejavnem staranju.

DEJAVNO STARANJE IN UČENJE ZA DEJAVNO STARANJE

1. Utemeljitev in metode

Evropska komisija je dejavno in zdravo staranje prepoznala kot izjemno pomembno področje. Strukturiran in kritičen pregled literature temelji na primerih filmov, ki so nastali po letu 2000 v Veliki Britaniji, Italiji, Sloveniji, na Portugalskem in drugod. Predmet pregleda je bilo šest kompetenc, ki jih potrebujemo zato, da bi se starali dejavno: kompetenca učenja, kompetenca sodelovanja in delovanja v civilni družbi in skupnosti, kompetenca zdravja, čustvena kompetenca, finančno/ekonomska kompetenca in tehnološka kompetenca, ki se izkazujejo na ravni Evropske Unije, posameznih držav ali regij (Umbrija).

2. Prebivalstveni kontekst in načela dejavnega staranja

Naraščanje pričakovane življenjske dobe ob rojstvu v zgoraj imenovanih državah prinaša nekatere težave: na Portugalskem je bil delež oseb, starih 65 let in več leta 2011 19,5 %, do leta 2050 pa pričakujejo, da se bo ta delež zvišal na 35,72 %; V Sloveniji je delež oseb, starih 65 let in več 24,8 % in leta 2020 bo ta delež v Sloveniji 33,5 %; V Umbriji je danes delež oseb, starih 65 let in več 23,2 %; Leta 2030 bo v Veliki Britaniji 51 % več oseb, starih 65 let in več v primerjavi z letom 2010. Štiri področja, ki jim je bilo posvečeno evropsko leto dejavnega staranja 2012 so zaposlovanje starejših, njihova neodvisnost in participacija v družbi, njihovo zdravje in varno življenje, pa tudi okolje, ki naj omogoča dejavno staranje (EU, 2013). V ozadju teh prizadevanj je vzdrževanje uravnotežene življenjske poti; pozitivne definicije, kot so družbeno vključevanje, obravnava starejših, ki ima več razsežnosti in ki starejšim daje psihološko, ekonomsko in politično moč.

POVZETEK RAZISKAVE DEJAVNO STARANJE, UČENJE ZA DEJAVNO STARANJE IN PREGLED EVROPSKEGA FILMA

3. Kompetence

Učenje. Udeležba starejših v neformalnem in formalnem izobraževanju se na splošno krepi s starostjo upada. Univerze za tretje življenjsko obdobje (UTŽO) imajo pri tem ključno vlogo. Na Portugalskem so univerze za tretje življenjsko obdobje predvsem v mestih. Ob učnih in izobraževalnih potekajo tudi kulturne, na primer gledališke in dramske dejavnosti. V Sloveniji slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje (mreža UTŽO), in drugi ponudniki izobraževanja podpirajo pri starejših osebno rast, izobraževanje za plačano ali neplačano delo, izobraževanje za dejavno državljanstvo in za lokalni razvoj. V Italiji univerze za tretje življenjsko obdobje igrajo ključno vlogo tako, da preprečujejo manjšanje družbene angažiranosti starejših. V Veliki Britaniji se univerze za tretje življenjsko obdobje posvečajo izobraževanju za zdravje in za čustveno uravnovešenost, manj pa drugim kompetencam dejavnega staranja. Neenakost življenjske poti močno vpliva na izobraževanje in učenje v poznejših letih.

Delovanje v civilni družbi in skupnosti. Sodelovanje v civilni družbi in skupnosti je moč spodbuditi z možnostjo prožnega prehajanja v pokoj, spodbujanjem prostovoljstva, s priznavanjem in nagrajevanjem skrbstvene vloge družine in tako, da cenimo ustvarjalno delovanje. Tako, denimo, na Portugalskem posamezni projekti spodbujajo dejavno staranje tako, daboljšajo okolje lokalne skupnosti, da podpirajo vključevanje starejših v družbo in družbeno participacijo. Z izobraževanjem je moč razvijati tudi spretnosti demokratičnega državljanstva starejših. Takšen primer smo zasledili v Sloveniji. Krepitev prostovoljstva v Italiji poteka vzporedno z uveljavljeno tradicijo skrbi družine za stare starše. V Veliki Britaniji prostovoljstvo starejših, kljub zmanjšanju sredstev zanj, poteka znotraj organiziranega prostovoljskega sektorja.

Zdravje. Spodbujanje zdravja za dejavno staranje temelji na upoštevanju razlik v starosti in zdravstvenem stanju. *Portugalski državni načrt za spodbujanje zdravja* temelji na načelih avtonomnosti, dejavne participacije, samouresničenja in dostojanstva starejših. V Sloveniji so zabeležili visok delež starejših, ki imajo sistemske bolezni: skrb starejših zase pa je odvisna od njihovih funkcionalnih zmožnosti, sistemske spodbude in njihovega odnosa do sebe. V Italiji so se osredotočili na življenjski slog skozi vse življenje in na integrirano oskrbo na domu. V Veliki Britaniji je dobro počutje starejših odvisno od njihove vključenosti v socialni razvoj in možnosti, da uveljavljajo svoje norme in pričakovanja. Neformalno učenje in participacija starejših v družbi lahko izboljšata njihovo dobro počutje.

Čustvena kompetenca. Razvoj družinskih struktur je pomemben dejavnik čustvenega ravnotežja starejših na Portugalskem, kjer si posebej prizadevajo za ustrezno domsko oskrbo. V Sloveniji so prizadevanja za mentalno in čustveno uravnovešenost najpogostejša na ravni primarnega zdravstva: dobro preživljanje prostega časa zagotovi večjo čustveno uravnovešenost. V Italiji je ključnega pomena za čustveno ravnotežje širša družina. Pomembni so tudi prijatelji. Čustveno uravnovešenost zagotavljajo tudi neodvisnost, dostojanstvo, preskrbljenost starejših in pomoč starejšim. Raziskava je pokazala, da v Veliki Britaniji pripisujejo pomen neodvisnosti, ohranjanju nadzora nad seboj, avtonomnosti in dejavnostim, ki manjšajo osamljenost.

POVZETEK RAZISKAVE DEJAVNO STARANJE, UČENJE ZA DEJAVNO STARANJE IN PREGLED EVROPSKEGA FILMA

Evropski film za dejavno staranje
C I N A G E

LUČ,
KAMERA,
AKCIJA!

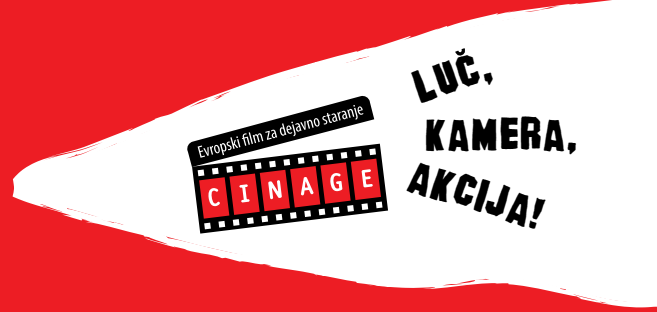
Finančno/ekonomska kompetenca. Obseg delovne sile na trgu je ključni dejavnik spodbujanja dejavnega staranja. Število zaposlenih je na Portugalskem občutno padlo. V letu 1974 je bilo zaposlenih 78 % delovno aktivne populacije, leta 2008 pa le 52 % delovno aktivne populacije. V Sloveniji je le eden od treh starejših od 55 let zaposlen. V Veliki Britaniji je dolgotrajna brezposelnost oseb nad 50 let med najvišjimi v Evropi. Potrebujemo nediskriminatoren odnos na delovnem mestu, potrebujemo pokojninske sisteme, ki nagradijo kasnejše upokojevanje in ki zmanjšajo strah starejših pred revščino v pokoju. V Italiji se upokožitev vse pogosteje zgodi brez priprave. Vse več starejših živi samih.

Tehnološka kompetenca. Na Portugalskem je računalniška pismenost razmeroma nizka. Tam bi potrebovali spodbujanje digitalnega vključevanja v družbo za zagotavljanje avtonomnosti in družbene participacije starejših. V Sloveniji bo potrebno spodbuditi uporabo interneta in pomočne tehnologije; starejši, ki živijo sami in ne uporabljajo interneta, so v nezavidljivem položaju. V Italiji starejši vse pogosteje uporabljajo internet, vendarle gospodinjsva, kjer živijo le starejši, premorejo manj računalniških spretnosti. V Veliki Britaniji starejši cenijo nove tehnologije, vendar potrebujejo pomoč, ker se tehnologije in raba novih tehnologij spreminjajo.

4. Potrebe in priporočila

Ključnega pomena je, da so starejši deležni učenja za dejavno državljanstvo, ustvarjalno preživljanje prostega časa, odnose, odpornost za neugodne okoliščine ter za odstranjevanje institucionalnih in zakonskih ovir na področju učenja. Prednosti univerz za tretje življenjsko obdobje se lahko povečajo z učinkovitim partnerstvom organizacij in ustanov, aktiviranjem drugih virov in sektorjev učenja. Na Portugalskem so poudarili nujo, da se združijo in poenotijo posamezne politike, javne in zasebne iniciative, da se uveljavijo načela avtonomnosti, sodelovanja starejših v družbi, samouresničenja in dostojanstva starejših. Tam poudarjajo potrebo, da se podprejo skrbniki starejših v visoki starosti in da nastane več prostorov učenja in sodelovanja. V Sloveniji so poudarili potrebo po formalnem in neformalnem izobraževanju, za več znanja, kulture, samouresničenja, za dialog med generacijami starejših ter za prenašanje znanja med generacijami. Starost bi morali obravnavati celostno, obravnava naj bi bila manj »medikalizirana«, upoštevali naj bi ravnovesje med srečnim in *produktivnim poznejšim življenjem*. V Sloveniji so prepričani, da so vprašanja socialnega in kulturnega spola potrebna večje pozornosti. Vseživljenjsko izobraževanje naj spremlja prožno prehajanje iz dela v upokožitev in starost. V Italiji so priporočili, da naj bi uvedli poklicne kvalifikacije za izvedence izobraževanja starejših in nadaljnje usposabljanje za prehajanje od dela k upokojitvi in obratno. V Sloveniji so to delno že storili z osemdeseturnim specialističnim izobraževanjem UTŽO za izobraževalce odraslih. Vse večja prostovoljska zavzetost starejših ljudi naj bo obravnavana kot prednost družbe in naj bo deležna systemske in zakonske spodbude. V Veliki Britaniji priporočajo, da naj se starejše učence vključi v vse faze načrtovanje izobraževanja, v tečaje po nizki ceni, v pred upokojitveno usposabljanje, usposabljanje za premagovanje neenakosti, za razvoj priložnosti, kjer se prostovoljstvo poveže z neformalno skrbjo za starejše in priložnostnimi zanimanji. V Veliki Britaniji se tudi zavzemajo za zdravstveno prosvetljevanje ob pomoči vrstniških mrež. Potrebujejo izobraževanje za pridobivanje ekonomske, psihološke in politične moči, takšno,

POVZETEK RAZISKAVE DEJAVNO STARANJE, UČENJE ZA DEJAVNO STARANJE IN PREGLED EVROPSKEGA FILMA

ki bi temeljilo na različnih virih, s katerimi razpolagajo starejši. Navsezadnje pa mora vsa družba ustvarjalno razmisliti o poznejših letih življenja.

PREGLED EVROPSKEGA FILMA

5. Utemeljitev in metode

Najpomembnejše v projektu CINAGE je raziskovanje tega, kako se šest izbranih kompetenc kaže v sodobnem evropskem filmu. To raziskavo smo izvedli skupaj z raziskavo o dejavnem staranju, učenju in izobraževanju. Žariščne skupine z do dvanajst članov smo sestavili tako, da so v skupni različno stari člani od 55 do 60 let in več, da so člani različnega spola. V skupini so bili tudi starejši, ki so vključeni v izobraževanje, bodisi kot udeleženci ali izobraževalci odraslih. Tam so bili tudi izvedenci na področju evropskega filma.

V posameznih državah so partnerske organizacije organizirale po dve srečanju žariščnih skupin. Na prvem srečanju so se člani žariščne skupine predstavili drug drugemu. Predstavljen je bil tudi projekt CINAGE. Na prvem srečanju je tekla razprava o filmih in o načinih ocenjevanja filmov. Po tistem, ko so si člani žariščne skupine ogledali izbrane filme, so mesec dni preživel v gledanju in komentiranju dvanajstih filmov. Temu je sledilo končno srečanje žariščne skupine.

Na končnem srečanju ni šlo le za posplošeno videnje članov skupine in njihovo posplošeno obravnavanje filmov. Tekla tudi razprava o procesu in pregledovanju odzivov na projekt CINAGE. Razprava se ja nanašala, med drugim, tudi na šest izbranih kompetenc in na to, kako so te kompetence upodobljene v evropskem filmu. Člani žariščnih skupin so prav tako razpravljali o pomembnosti izbranih šestih kompetenc v njihovem lastnem življenju in glede na njihove izkušnje.

6. Analiza filmov

Na prvem srečanju partnerjev so se partnerji odločili, da bo vsak od njih izbral tri filme iz držav, ki mu bodo dodeljene. Partnerske organizacije so določile posameznike, ki imajo znanje na področju kinematografije. Njihova naloga je bila, da nadzorujejo proces selekcije filmov. Izbrani filmi so morali zrcaliti kar se da veliko število izbranih kompetenc. Morali so biti podnaslovljeni v ustreznem jeziku. Vsak od partnerjev je pregledal precejšnje število filmov. Pri tem si je pomagal z državnimi in mednarodnimi filmskimi bazami podatkov, pa tudi na druge načine, in tako so partnerji navsezadnje izbrali končne tri filme. Izbrani so bili naslednji filmi: *Amour* (Ljubezen, Francija), *Saraband* (Saraband, Švedska), *The Best Exotic Marigold Hotel* (Eksotični hotel Marigold, Velika Britanija), *Mid-August Lunch* (Avgustovsko kosilo, Italija), *Night Boats* (Nočne ladje, Hrvaška), *Good to Go* (Srečen za umret, Slovenija), *Vidange Perdu* (Zgubljena trgatev, Belgija), *Cloud 9* (Oblak 9, Nemčija), *A Lady in Paris* (Gospa v Parizu, Francija), *Empties* (Povratne steklenice, Češka Republika), *Before Twilight* (Pred polnočjo, Poljska) in *Elsa and Fred* (Elsa in Fred, Španija).

Vsakemu članu žariščne skupine posebej smo dali na razpolago kopijo filma na DVD. Člani skupine so si lahko nekatere filme tudi naložili z interneta. Vsak film so pospremili s serijo vprašalnikov o

POVZETEK RAZISKAVE DEJAVNO STARANJE, UČENJE ZA DEJAVNO STARANJE IN PREGLED EVROPSKEGA FILMA

Evropski film za dejavno staranje
CINAGE

LUČ,
KAMERA,
AKCIJA!

filmu. Z vsakim filmom so člani žariščne skupine morali podati komentarje glede obravnave šestih kompetenc. Ugotoviti so morali, ali so posamezne kompetence dejavnega staranja predstavljene negativno ali pozitivno. Člani žariščnih skupin so tudi predstavili posamezne like iz filmov, pa tudi posplošeno oceno filma. Izkazalo se je, da obstajajo močno različni pogledi na posamezne filme. V Veliki Britaniji so imeli najraje filme, ki so se jim zdeli pošteni in realistični, ki so obravnavali resnične probleme dejavnega staranja z vidika šestih izbranih kompetenc, medtem ko so v Sloveniji in na Portugalskem raje imeli filme, ki so dejavno staranje slikali v pozitivni luči. V Sloveniji so denimo dejali, da imajo že sredi življenja dovolj težav in jih zato ne želijo spremljati na platnu. Medtem ko so *Eksotični hotel Marigold* v večini žariščnih skupin zelo dobro sprejeli, so ga v Veliki Britaniji ocenili kot preveč optimističnega in posledično ne dovolj realističnega. V Veliki Britaniji so bili mnenja, da ta film krepi britansko superiornost nad Indijci, prikazuje Britance kot bolj izobražene od Indijcev. Ta film naj bi tudi zanikal obstoj drugih kultur, na primer delavske kulture v Veliki Britaniji. V Veliki Britaniji trdijo, da je film posvečen predvsem kulturi srednjega razreda.

7. Končni vprašalniki

Različnost pogledov se kaže tudi v končnih vprašalnikih, v katerih smo obravnavali teme in zamisli v povezavi s šestimi izbranimi kompetencami. Prav posebno zanimivi se zdijo odgovori, ki opisujejo koncept staranja. Večinoma naj bi se poznejša leta začela pri 55, različna naj bi bila tudi starostna obdobja. Nekateri člani so bili mnenja, da je ekonomska preskrbljenost najpomembnejša, za druge spet je bilo zdravje na prvem mestu.

Z vprašalniki smo povprašali člane žariščnih skupin, zakaj radi gledajo filme. Odgovori so bili različni. Razlog je bil razvedrilo, tolažba, kulturna navada, želja, da bi pridobili znanje in informacije.

8. Odzivi glede projekta CINAGE

Vsakega člana skupine smo zaprosili, da naj napiše svoje videnje projekta CINAGE. Večina je bila nad projektom navdušena. Mnogi so bili mnenja, da je projekt inovativen, pa tudi potreben, da bo pridal znanje in omogočil razumevanje potreb starejših državljanov Evropske Unije. V vseh vprašalnikih smo našli pripombo, da gledanje dvanajstih filmov in izpolnjevanje vprašalnikov ni bilo preprosto. Zahteva, da vsak film povežejo s šestimi izbranimi kompetencami, vprašancem ni bila v pomoč in da zaradi tega niso mogli oceniti splošne vrednosti filmov in umetniškega vtisa.

9. Končna selekcija filmov

Menja o posameznih filmih so se močno razlikovala v vseh žariščnih skupinah. Člani so se odločili, da bodo sešteli ocene, ki so jih dali posameznim filmom v posameznih žariščnih skupinah, ocene članov in ocene članov skupin vseh partnerskih organizacij. Člani žariščnih skupin so izbrali naslednje filme:

Zgubljena trgatav/Vindange Perdue (2006) Režija: Geoffrey Enthoven. Belgija

Povratne steklenice/Vratné lahve (2007) Režija: Jan Sverák, Češka republika, Velika Britanija, Danska

POVZETEK RAZISKAVE DEJAVNO STARANJE, UČENJE ZA DEJAVNO STARANJE IN PREGLED EVROPSKEGA FILMA

Srečen za umret (2013) Režija: Matevž Luzar. Slovenija

Eksotični hotel Marigold/The Best Exotic Marigold Hotel (2011) Režija: John Madden, Velika Britanija, ZDA, Združeni arabski emirati

Pred polnočjo/Before Twilight (2008) Režija: Jacek Blawut. Poljska

Avgustovsko kosilo/Mid-August Lunch (2008) Režija: Gianni Di Gregorio: Italija

10. Evalvacija

Ta del projekta smo zaključili v razmeroma kratkem času. Ko so člani žariščnih skupin pričeli gledati posamezne filme, raziskava o šestih kompetencah v partnerskih državah še ni bila dokončana in člani žariščne skupine raziskovanih ugotovitev niso mogli uporabiti.

Raziskava daje vpogled v končnih šest izbranih filmov, v dejavno staranje in šest kompetenc.

11. Zaključek

Pregled literature o dejavnem staranju in politika dejavnega staranja v Evropi je pokazal številne razlike med posameznimi evropskimi državami. Dejanska upokojitvena starost v Sloveniji je 58 let, medtem ko je uradna upokojitvena starost v Veliki Britaniji 67 let. Demografske spremembe so hitre. Prebivalstvo se stara. Vseživljenjsko učenje in izobraževanje prinašata drugačen pogled na dejavno staranje. To pomeni drugačen pogled na dejavno državljanstvo, ustvarjalni prosti čas, na vredne odnose, odpornost za stresne situacije in prilagodljivost, pa tudi na odstranjevanje strukturnih preprek, ki zadevajo revščino in neenakost. Starejše populacije so v vseh državah pomembno vprašanje za socialno politiko, zahtevajo javne in zasebne iniciative na področju socialnega varstva in sodelovanja v družbi, s katerimi je moč zadovoljiti spreminjajoče se potrebe prebivalstva.

Pregled evropske kinematografije in predstavitev šestih kompetenc ter načina prikazovanja teh kompetenc v evropskem filmu sta bili zelo raznoliki v vseh štirih partnerskih državah. Kljub temu so bili člani žariščnih skupin mnenja, da je izbranih šest kompetenc pomembnih za ravnotežje dejavnih starejših. Nekateri skupine so bile mnenja, da ekonomsko stanje starejših ni dobro predstavljeno, bolj in pogosteje so filmi posvečeni vrednosti sodelovanja v lokalni skupnosti in drugih skupnostih, zmožnosti vzdrževanja čustvenega ravnotežja, še posebej pa zmožnosti prilagajanja novim tehnologijam in zmožnosti nadaljevanja učenja. Člani žariščnih skupin so se strinjali, da je zamisel projekta CINAGE vredna in mnenja so bili, da bo projekt pomembno prispeval k širjenju in uveljavljanju prepričanj, misli in čustev starejših. Prikazal bo prednosti dejavnega staranja.